

Usnesení

Výboru proti mučení a nelidskému zacházení Rady vlády pro lidská práva ze dne 4. 10. 2024 k naplňování zákona o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem

Výbor proti mučení a nelidskému zacházení

- I. vítá [stanovisko Veřejného ochránce práv ve vztahu k odškodňování nezákonně sterilizovaných Romských žen](#) ze dne 17. 9. 2024,
- II. doporučuje ministrovi zdravotnictví, aby kroky navržené Veřejným ochráncem práv byly přijaty a
- III. doporučuje vládě navrhnout prodloužení alespoň o 1 rok zákonné lhůty pro uplatnění nároku na poskytnutí jednorázové peněžní částky.

Odůvodnění

Výbor proti mučení a nelidskému zacházení (Výbor) problematiku nucených sterilizací a výkon agendy jejich odškodňování dle zákona č. 297/2021 Sb., sleduje dlouhodobě. Usnesení v této věci¹ přijal již v dubnu 2024 a nyní na něj navazuje, jelikož zásadní nedostatky přetrvávají. Veřejný ochránce práv, který na základě praktických zkušeností upozorňuje dlouhodobě na stejné nedostatky jako Výbor, dne 17. 9. 2024 přistoupil k tzv. sankci. Takový postup reaguje na zjištěné závažné systémové nedostatky, nezákonnou správní praxi, nečinnost a nerespektování judikatury správních soudů Ministerstvem zdravotnictví. Sankce spočívá ve vyrozměnění Vlády České republiky o těchto pochybeních. Veřejný ochránce práv navrhuje vládě, aby ministrovi uložila nápravná opatření². Výbor se s doporučeními ochránce ztotožňuje.

Veřejný ochránce práv tak navázal na své zkušenosti popsané v rámci závěrečných stanovisek a zpráv o šetření, která jsou taktéž souladná s dřívějším usnesením Výboru. Případy, kterými se zabýval Veřejný ochránce práv, dokumentují potřebnost kroků obsažených též v minulém usnesení Výboru proti mučení. V něm Výbor doporučuje zohlednit významný judikaturní vývoj v rozhodování, zejména při hodnocení důkazních prostředků. Další obsažená doporučení se týkají rychlosti a pořadí vyřizování žádostí, kdy ministerstvo dlouhodobě nedodržuje zákonem stanovené lhůty, což může vzhledem k věku některých žadatelek vést k tomu, že se rozhodnutí nedožijí, a to taktéž z důvodu odmítání přednostního vyřizování žadatelek se závažným (onkologickým) onemocněním. Tato doporučení jsou nadále aktuální.

V nyní předkládaném usnesení se Výbor výslovně vrací ke svému doporučení prodloužit zákonnou lhůtu pro uplatnění nároku na poskytnutí jednorázové peněžní částky. Relevance tohoto doporučení je dnes ještě vyšší vzhledem ke klíčovému rozsudkům NSS z tohoto roku³. Přírozeným následkem judikaturního vývoje i v době těsně před koncem možnosti podávat žádosti dle zákona je, že rozhodovací praxe Ministerstva zdravotnictví není konzistentní a liší se podle toho, kdy byla žádost podána. Dřívější žádosti byly vyhodnocovány za výrazně méně příznivých podmínek pro žadatelky. Na okraj dodáváme, že ani některá recentní rozhodnutí nejsou v souladu s judikaturou, nadále tedy nelze rozhodovací praxi považovat za správnou.

¹ Viz [usnesení k tomuto tématu ze dne 9. 4. 2024](#).

² Viz [Sankce, část V – postup Ministerstva zdravotnictví při vyřizování žádostí o odškodnění za protiprávní sterilizace Sp. zn.: 9/2024/SZD/MKZ](#)

³ Například rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 19. 9. 2024, č.j. 7 As 12/2024 – 45 nebo rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 4. 7. 2024, č.j. 9 As 61/2023 – 65

Aby bylo rozhodování spravedlivé a záměr zákonodárce omluvit se dotyčným ženám důstojně naplněn, musí mít všechny ženy možnost uplatnit svůj nárok za stejných podmínek. To vyžaduje rozhodovací praxi, která je ustálená a též je soudy shledávaná jako souladná se zákonem. Ta však dodnes neexistuje. Tento nedostatek potvrzuje i vysoká úspěšnost žadatelek před správními soudy včetně Nejvyššího správního soudu.

Proto je zásadní prodloužit dobu na uplatnění nároku. Vhodné je tak učinit bezodkladně ve stavu legislativní nouze z důvodu porušení lidských práv a vyslat tak jasný signál, že Česká republika bere svůj závazek odškodnit oběti vážně. K prodloužení by měla přistoupit i v případě, že by nutná legislativní změna nebyla přijata včas, a tedy vznikla časová mezera v možnosti nárok uplatnit. Taková mezera by umožnila ministerstvu vyřídit žádosti, u kterých je v prodlení. Ženám, které před judikturním vývojem na odškodnění nedosáhly a zejména těm, které se do konce roku rozhodnutí nedočkají, by měly být zajištěné rovné podmínky a umožněno žádat znovu ve světle nové judikatury významně korigující dosavadní rozhodování Ministerstva zdravotnictví.

Výbor je proto přesvědčen o potřebnosti prodloužení účinnosti zákona o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaných v rozporu s právem, neboť tento krok jako jediný může v současné situaci zajistit podmínky pro naplnění cíle zákona.